

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

УДК 321.01

І. О. КРЕСІНА
В. П. МИРОНЕНКО

УЧАСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОАЛІЦІЯХ В УКРАЇНІ

Проаналізовано кількісні підходи до класифікації парламентської коаліції, запропонованих В. Гемсоном, Е. Доунсом, У. Райкером (за загальною кількістю учасників та за кількістю партій); розглянуто історію утворення коаліцій депутатських фракцій в Україні після конституційної реформи 2004 року. Встановлено, що в Україні найбільш популярною є коаліція мінімальної більшості, до складу якої входить в середньому три партії.

Ключові слова: політична партія, парламентська коаліція, конституційна реформа.

Кресина І. А., МIRONENKO В. П. Участие политических партий в парламентских коалициях в Украине

Проанализированы количественные подходы к классификации парламентской коалиции, предложенные В. Гэмсоном, Э. Доунсоном, У. Райкером (по общему количеству участников и по количеству партий); рассмотрено историю создания коалиции депутатских фракций в Украине после конституционной реформы 2004 года. Установлено, что в Украине наиболее популярной

© КРЕСІНА Ірина Олексіївна – доктор політичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу правових проблем політології Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

© МИРОНЕНКО Віталій Петрович – здобувач Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

являється коаліція мінімального більшинства, в состав которой входит в среднем три политических партии.

Ключевые слова: политическая партия, парламентская коалиция, конституционная реформа.

Kresina I. O., Myronenko V. P. The participation of political parties in parliament coalitions in Ukraine

The quantitative approaches to the classification of a parliamentary coalitions, proposed by W. Gamson, A. Downs, W. Riker (the total number of participants and the number of parties) are analyzed; the history of the creation of the deputy fractions coalition in Ukraine after the constitutional reform of 2004 is considered. Authors state that in Ukraine the most popular is the minimum majority coalition, which includes an average of three political parties.

Keywords: political party, parliamentary coalition, constitutional reform.

Значний вплив на інституціоналізацію партійної системи України мав не лише перехід до пропорційної системи виборів до Верховної Ради України, а й впровадження конституційного інституту коаліції депутатських фракцій у парламенті. Законодавче закріплення положення про парламентську більшість, яка формувалася не з окремих депутатів, що було характерно для ситуативних пропрезидентських коаліцій у попередні скликання Верховної Ради України, а саме з політичних партій, що пройшли до парламенту та отримали достатню кількість мандатів для створення депутатської фракції (15 народних депутатів), чіткіше визначало політичну відповідальність партій за успіхи чи невдачі діяльності уряду, стимулювало посилення ідеологічної ідентифікації та зміцнювало партійну лояльність. Як саме впливала коаліційна політика на діяльність політичних партій і буде проаналізовано у цій статті.

Виходячи із кількісних критеріїв у політичній науці прийнято класифікувати парламентські коаліції за загальною кількістю учасників та за кількістю політичних партій, що підписали коаліційну угоду. Що стосується загальної кількості учасників, то прийнято розрізняти мінімально виграшну коаліцію, коаліцію мінімального розміру та надлишкову коаліцію. Найбільш широко поширеною є мінімально виграшна коаліція. Концепція мінімально виграшної (переможної) коаліції була описана У. Райкером¹, який виходив з того, що приймаючи рішення про участь в уряді політики виходять виключно з бажання отримати владу чи престиж завдяки міністерсь-

ким посадам, тому вони не схильні ділитися можливими вигодами з іншими учасниками політичного процесу. Відповідно, коаліції повинні бути достатньо великими, щоб забезпечити більшість у законодавчому органі, але не більшими і ні меншими. «Кооперативні рішення з n-персонами, – зазначає У. Райкер, – стосуються поділу виграшу від формування коаліції серед її членів, тоді як принцип розміру стосується кількості \ числа членів чи ваги членів коаліції, що перемогла. У політичних ситуаціях, аналогічних іграм з n-персонами і постійною сумою, учасники з явною і повною інформацією – так стверджує принцип – формують мінімальні переможні коаліції, тобто коаліції настільки великі, щоб вони були достатніми для перемоги і не більше того»².

Таким чином У. Райкер змінює передумову формування коаліції, запропоновану Е. Доунсом³, на думку якого політичні партії намагаються максимізувати більшість. Замість цього він стверджує, що партії при формуванні коаліцій не прагнуть платити за голоси більше, ніж це потрібно для перемоги. Таким чином, прагнення максимізувати свою владу обмежується цілком прагматичним міркуванням: можна перемогти з меншими затратами при коаліційному поділі добичі, якою в даному випадку може слугувати поділ місць в уряді чи зайняття ключових постів у парламенті та його органах (комітетах, комісіях). Очевидно, що чим більша за розміром коаліція, тим менша частка влади припадає на кожного учасника, не залежно від того чи це індивід, чи партія. Вимога наявності «ясної і повної інформації» також не є випадковою. В. Райкер стверджує, що неякісна і неповна інформація, доступна потенційним учасникам коаліції, підштовхуватиме їх до збільшення розміру переможної коаліції. Показником «мінімальної вигравної коаліції» є те, що при виході з неї якої-небудь партії вона втрачає статус переможної.

У даному підході найважливішим показником є кількість партій, що уклали союз, а не загальна кількість учасників. Це пов'язано з необхідністю скорочення затрат на формування і підтримку коаліцій, оскільки за великої кількості партій складніше досягти згоди, важче отримати повну інформацію, складніше вести перемовини. Коаліція з мінімальною кількістю партій є гнучкішою і стабільнішою. Ці прості міркування дають підстави говорити, що з усього

набору мінімально виграшних коаліцій будуть вибрані найбільш «дешеві» коаліції.

Використання моделі мінімально виграшної коаліції дає змогу спрогнозувати щодо майбутнього поділу сил у парламенті, однак не дає чіткої відповіді на питання, яка ж з мінімально виграшних коаліцій є найбільш реальною. Усі можливі коаліції за умови дотримання основних вимог моделі мають рівні шанси на реалізацію.

В. Гемсон ввів поняття коаліції мінімального розміру, що об'єднує лише найменшу необхідну кількість учасників, яка дає мінімальну перевагу при формуванні парламентської більшості. На відміну від мінімально виграшної коаліції вона вимагає наявності мінімально можливої кількості мандатів для створення чи контролю над більшістю у парламенті⁴. Дана модель намагається відповісти на поставлене вище питання про реальність певної коаліції, але також без урахування політичних відмінностей між майбутніми партнерами⁵. Тут використовується додатковий критерій для оцінки раціональності сформованих коаліцій, який включає ставлення учасників коаліцій до поділу влади між собою. У цьому випадку кожен прагнутиме сформувати коаліції з мінімальною кількістю учасників для того, щоб максимізувати владу всередині коаліції.

Надлишкові коаліції нараховують набагато більшу кількість учасників, ніж це потрібно для забезпечення більшості у законодавчому органі. Вони утворюються відносно рідко і, як правило тоді, коли парламентські партії мають схожі програмні позиції. Виходячи з цієї схожості включення до уряду однодумців гарантує зменшення можливості для конфліктів та нестабільності, що виникають в результаті виключення людей, що можуть легко перейти на бік опозиції. Надлишкова більшість також гарантує високий ступінь лояльності її учасників, оскільки виключення одного чи кількох партнерів, що перетворюються у внутрішнє джерело конфліктів, не здатне позбавити коаліцію підтримки більшості законодавців. Такий тип коаліції є типовим для Фінляндії, Італії, Нідерландів.

За кількістю політичних партій, що підписали коаліційну угоду, можна виділити дво- (три-, чотири, п'яти-...) партійні і загальні (великі, всеохопні) коаліції. Багато теоретичних досліджень процесу формування парламентських коаліцій фокусують увагу на розмірі чи кількості місць, які має партія, що претендує на роль ініціатора

коаліції. Більшість теоретичних моделей виходять з того, що найбільше шансів стати ініціатором коаліції має найбільша за розміром партія⁶ чи та, яка має найбільше представництво у законодавчому органі⁷. Відповідно форматор на власний розсуд вирішує, скільки партнерів він потребує для створення коаліції: одного чи кілька.

Велика коаліція має місце коли основні політичні партії держави, ті що вважаються основними конкурентами за владні пости, об'єднуються для коаліційного уряду. Формування коаліції між двома природними конкурентами є особливо складним з огляду на тривале історичне суперництво між ними.

Німеччина має досвід низки великих коаліцій між Союзом християнських демократів (Christlich Demokratische Union Deutschlands, CDU) та соціал-демократами (Sozialdemokratische Partei Deutschlands, SPD), традиційними суперниками, які об'єднали зусилля для формування уряду. Аналогічно в Австрії, Ізраїлі, Італії основні політичні партії, що зазвичай опонують одна одній, формували великі коаліції.

Великі коаліції можуть виникати у моменти національних політичних криз оскільки жодна інша конфігурація неможлива чи для обмеження впливу однієї чи більше другорядних партій. Традиційно Великобританія вдається до створення великої, всеохопної коаліції лише в часи війни чи серйозної економічної кризи, оскільки її мажоритарна виборча система досить рідко дає на виході парламент, в якому жодна партія не отримує більшості місць. Коли жодній партії не вдається здобути більшість мандатів у законодавчому органі, як це було за часів правління уряду лейбористів у 1974-1979 роках, коаліція створюється фактично, що не відображається у назві.

Уряди національної єдності на основі загальної коаліції формують тоді, коли країна стикнулася з внутрішньою політичною кризою. Його члени беруть на себе відповідальність за наглядом розвитку нової конституції та інших фундаментальних реформ.

Передумови для створення парламентської коаліції або ж коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України були закладені Законом України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, які набули чинності з 1 січня 2006 року. Під нею розуміється добровільне об'єднання депутатських фракцій (а не окремих депутатів), яке формується у Верховній

Раді за результатами виборів і на основі узгодження політичних позицій, чисельність якого має становити більше половини парламенту. Іншими словами, формування коаліції меншості, що характерно для низки європейських країн, в Україні не передбачено.

Таблиця

Парламентські коаліції в Україні

Назва	Учасники	Дата
Коаліція демократичних сил	Блок Юлії Тимошенко, Блок «Наша Україна» та Соціалістичної партії України	22 червня – 7 липня 2006 року (243 депутати)
Антикризова коаліція (з 23 березня 2007 – Коаліція національної єдності)	Партія регіонів, Соціалістична та Комуністична партії України	7 липня 2006 – 30 вересня 2007 року (238 депутатів)
Коаліція демократичних сил	Блок Юлії Тимошенко, «Наша Україна – Народна самооборона»	30 вересня 2007 – 16 вересня 2008 року (227 депутатів)
Коаліція національного розвитку, стабільності та порядку	Блоку Юлії Тимошенко, Блоку «Наша Україна – Народна самооборона» (частково) та Блоку Литвина	9 грудня 2008 року – 2 березня 2010 року (218 депутатів)
Коаліція «Стабільність і реформи»	Партії регіонів, Комуністичної партії, Блоку Литвина та окремих депутатів (БЮТ, НУНС, позафракційні)	11 березня – 30 вересня 2010 року (235 депутатів)
Європейський вибір	ВО «Батьківщина», ВО «Свобода», УДАР, депутатські фракції «Економічного розвитку» та «Суверенної європейської України»	27 лютого – 24 липня 2014 року (255 депутатів)
Європейська Україна	Народний фронт, Блок Петра Порошенка, «Самопоміч», Радикальна партія Олега Ляшка та ВО «Батьківщина»	27 листопада 2014 року – дотепер (255 депутатів на момент створення)

Незважаючи на спільну перемогу в ході помаранчевої революції партії Блоку Юлії Тимошенко (БЮТ), Партії «Наша Україна» (НУ) та Соціалістичній партії України (СПУ) знадобилося майже три місяці після дострокових парламентських виборів 23 березня 2006 року, щоб підписати угоду про створення «Коаліції демократичних сил», яка 22 червня була надіслана Президенту України.

Учасники коаліції разом Президентом України вважали, що вони зобов'язані забезпечити гідні умови життя і рівні можливості для всебічного розвитку кожного громадянина, зміцнення громадянського суспільства та утвердження ефективної й відповідальної влади на всіх рівнях, побудову конкурентоспроможної національної економіки та перетворення України на рівноправного члена спільноти розвинутих європейських держав. Програма побудована на принципах патріотизму, чесності та відкритості політичних процесів, професіоналізму та ефективності у прийнятті рішень; відображає узгоджену позицію сторін і ґрунтується на положеннях Програми Президента України Віктора Ющенка та програм суб'єктів Коаліції.

Підписанню коаліційної угоди 2006 року передувало укладення Меморандуму про створення коаліції демократичних сил 13 квітня 2006 року, більша частина положень якого ввійшло у текст коаліційної угоди. У його п. 6 зазначалося, що Угода про коаліцію готується на основі принципів, передбачених в проекті меморандуму про створення коаліції демократичних сил, що був підготовлений до підписання в день проведення виборів 26 березня. Меморандум передбачав, що політична сила коаліції, яка здобула найбільшу кількість голосів на виборах, пропонує кандидатуру прем'єра. Згідно даних Центральної виборчої комісії на виборах перемогли: Партія регіонів – 32,14% (186 мандатів), БЮТ – 22,29% (129 мандатів), Блок «Наша Україна» – 13,95% (81 мандат), СПУ – 5,69% (33 мандати) і Комуністична партія – 3,66% (21 мандат). Оскільки БЮТ мала всі підстави претендувати на пост прем'єр-міністра, то НУ розраховувала отримати посаду Голови ВРУ для П. Порошенка, що суперечило прагненням СПУ.

Однак не зважаючи на закріплені в угоді положення про відсутність права вето в її учасників щодо кадрових пропозицій інших, СПУ уже через тиждень після підписання угоди почала вимагати

від НУ не висувати на посаду спікера П. Порошенка, оскільки це відродить старий конфлікт з Ю. Тимошенко, що призвів до розпаду «помаранчевої команди». Фактичним кінцем коаліції демократичних сил стало голосування на посаду Голови ВРУ 6 липня 2006 року, коли кандидатура лідера СПУ О. Мороза була підтримана Партією регіонів (ПР) та Комуністичною партією України (КПУ).

У результаті 7 липня ПР, СПУ та КПУ підписали угоду про створення «Антикризової коаліції», переговори про можливість вступу до якої почала вести НУ. Планувалося, що після підписання «Універсалу національної єдності» будуть закладені підвалини для широкої коаліції під умовною назвою «Коаліція національної єдності». Однак згодом члени НУ почали звинувачувати ПР у порушенні умов Універсалу і відмовилися від подальшої участі в коаліції, яка поступово збільшувала кількість своїх членів за рахунок окремих депутатів. Ініціатори антикризової коаліції розраховували залучити на свою сторону 300 депутатів для внесення змін до конституції.

Сумніви щодо легітимності другої парламентської коаліції виникли через спосіб її утворення. Реалізуючи політичну реформу, законодавці не потурбувалися детально виписати у Конституції та законах України порядок формування та припинення діяльності коаліції депутатських фракцій у парламенті. Згідно конституційних положень, коаліція формується депутатськими фракціями. Однак в ході формування антикризової коаліції її членами ставали окремі депутати, а не фракції, що низка авторів вважала антиконституційним. «Антикризова коаліція визнавала своїми суб'єктами окремих народних депутатів України, які не входять до парламентських фракцій, що утворили Антикризову коаліцію, чим, на наш погляд, створюються умови для порушення положень частини шостої ст. 83 Конституції України та спотворення результатів виборів»⁸.

Результатом затяжних протистоянь між опозицією та більшістю стало видання Президентом України указу про розпуск парламенту 2 квітня 2007 року, який був визнаний коаліцією неконституційним. Але зрештою вибори таки були проведені 30 вересня 2007 року і принесли перемогу опозиційним силам: БЮТ та Нашій Україні – Народній самообороні (НУ-НС), які отримали більше голосів, ніж ПР, КПУ та Блок Литвина разом. Їм вдалося сформувати коаліцію демократичних сил з 227 депутатів.

Через вихід з коаліції окремих депутатів на вересень 2008 року фактично сформувалася коаліція між БЮТ та ПР, які так і не змогли оформити свої відносини, що призвело до підписання указу про розпуск парламенту. Однак КМУ гальмував проведення виборів, відмовляючись виділяти кошти на них, і 9 грудня 2008 року між частинами БЮТ, НУ-НС та Блоком Литвина була підписана угода про створення нової Коаліції національного розвитку, стабільності та порядку, що проіснувала до березня 2010 року.

Після перемоги на президентських виборах В. Януковича відбулося чергове переформатування парламенту в результаті чого 11 березня 2010 року було створено коаліцію «Стабільність і реформи» у складі ПР, КПУ, Блоку Литвина та перебіжчиків з БЮТ та НУ-НС.

30 вересня 2010 року Конституційний Суд України визнав неконституційним закон про політичну реформу і повернув Конституцію у редакції 1996 року, що знімало необхідність формування парламентської коаліції, яка набувала статусу парламентської більшості.

Після того, як 22 лютого 2014 року Верховна Рада відновила дію Конституції 2004 року виникла необхідність формування парламентської коаліції. «Визнаючи волю, демократичний та європейський вибір Українського народу, проголошені та утверджені на Євро майдані; прагнучи зберегти територіальну цілісність та державний суверенітет України; піклуючись про відновлення громадського миру і спокою в Україні; спираючись на підтримку і довіру наших виборів; сповідуючи цінності демократії; керуючись у своїх діях пріоритетом прав і свобод людини, принципом верховенства права і захистом національних інтересів держави; усвідомлюючи спільну відповідальність за ситуацію в державі»⁹ представники БЮТ, УДАРу, Свободи та новостворених депутатських груп «Суверенна європейська Україна» та «Економічний розвиток» 27 лютого створили коаліцію «Європейський вибір». Законодавча неврегульованість процесу формування і внесення змін до складу коаліції перешкождала встановленню точної кількості депутатів-учасників. Так 15 травня один з депутатів-коаліціантів подав заяву про вихід з її складу, однак його заява не була доведена до відома членів Коаліції та не була оголошена на пленарному засіданні парламенту¹⁰. Це дало йому підстави ставити під сумнів легітимність існуючої коаліції, ос-

кільки не відома кількість аналогічних заяв, які могли мати місце. Більше того, близько 20 народних депутатів України, які увійшли до її складу (зокрема А. Аваков, В. Кличко, С. Кубів, О. Махніцький, П. Порошенко, П. Петренко, А. Парубій, В. Ярема, А. Яценюк) достроково припинили повноваження народних депутатів України. 24 липня «Європейський вибір» припинив своє існування після виходу УДАРу і «Свободи», а дострокові парламентські вибори були проведені 26 жовтня 2014 року.

За їх результатами через місяць, 27 листопада, було підписано угоду про створення коаліції «Європейська Україна»¹¹, до складу якої увійшли Народний фронт, Блок Петра Порошенка, «Самопоміч», Радикальна партія Олега Ляшка та ВО «Батьківщина». Основна увага в тексті угоди була приділена пропозиціям щодо реформування в 17 напрямках із зазначенням конкретних строків виконання тих чи інших завдань. Регламент визнавав неможливим приєднання фракції «Опозиційний блок» через принципові політичні розбіжності. В тексті угоди знову з'явився пункт про взаємодію з парламентською опозицією. Новацією став пункт, згідно з яким вихід зі складу коаліції однієї чи кількох депутатських фракцій при збереженні необхідної кількості членів коаліції в 225 депутатів, не є підставою для припинення її діяльності.

Отже, найбільшу кількість членів в історії сучасної незалежної України мала коаліція Європейський вибір з 255 депутатами, а коаліція меншості з 218 депутатами проіснувала найдовше – Коаліція національного розвитку, стабільності і порядку (9 грудня 2008 – 2 березня 2010). Що стосується термінів, то найменш життєздатною виявилася перша коаліція, а фактично найдовше проіснувала п'ята коаліція – з 2010 по 2014 рік, яка після скасування політичної реформи у 2010 року набула статусу парламентської більшості. З шести коаліцій, які було створено починаючи з 2006 року, п'ять були коаліцією мінімального розміру, до складу яких входило в середньому три партії. Лише дві останні парламентських більшості налічували п'ять учасників.

1. *Riker W.* The theory of political coalitions. New Haven: Yale University Press, 1962. 300 p. 2. *Riker W.* The entry of game theory into political science // Weintraub E. Toward a History of Game Theory. Durham, London: Duke University

Press, 1992. P. 201-234. **3.** *Downs A.* An economic theory of democracy. N.-Y.: Harper & Row Publishers, 1957. 310 p. **4.** *Gamson W.* A Theory of coalition formation // *American Sociological Review*. 1961. Vol. 26. P. 373-382. **5.** *Lijphart A.* Democracies. Patterns of majoritarian and consensus government in twenty-one countries. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1984. P. 49. **6.** *Austen-Smith D., Banks J.* Elections, coalitions, and legislative outcomes // *American Political Science Review*. 1988. Vol. 82. P. 408. **7.** *Baron D., Ferejohn J.* Bargaining in legislatures // *American Political Science Review*. – 1989. – Vol. 83. – P. 1205. **8.** *Александрова Н.В., Коліушко І.Б.* Розвиток публічного права в Україні (доповідь за 2005-2006 роки). Київ: Центр політико-правових реформ, 2007. С. 63. **9.** У Верховній Раді створено коаліцію «Європейський вибір» – 250 депутатів. URL: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/27/7016499/>. **10.** *Немилюстивий В.* Коаліція: реальність чи міраж? URL: http://blogs.lb.ua/vitaliy_nemilostiviy/273753_koalitsiya_realnist_chi_mirazh_.html. **11.** *Коаліційна угода.* URL: http://samopomich.ua/wp-content/uploads/2014/11/Koalitsiyna_uhoda_parafovana_20.11.pdf.

***Kresina Iryna, Myronenko Vitaliy.* The participation of political parties in parliament coalitions in Ukraine**

In political science two approaches, based on the quantitative criteria, are applied to classify parliamentary coalition: by the total number of participants and by the number of political parties that signed the coalition agreement. As for the total number of participants, it is customary to distinguish between minimal winning coalition, the minimal coalition and the surplus coalition. According to the number of political parties that signed the coalition agreement, we can distinguish two (three, four, five ...) parties and general (grand, national unity) coalition.

A grand coalition occurs when the main political parties in the state, that are the major competitors for power positions, cooperate to form a coalition government. The formation of a coalition between two natural competitors is particularly difficult because of their long historical rivalry.

National unity government based on the great coalition is formed when the country is faced serious internal political crisis. Its members take responsibility for the supervision of the new constitution and other fundamental reforms.

Prerequisites for creating a parliamentary coalition or a coalition of parliamentary factions in the Verkhovna Rada of Ukraine was laid by the Law of Ukraine «On Amendments to the Constitution of Ukraine» dated December 8, 2004, which came into force on 1 January, 2006. It means a voluntary association of deputy factions (not individual members), which is formed in the Parliament after election and on the basis of agreed political positions, and its number should be more than half of the parliament. In other words, the formation of a minority coalition, which is typical of a number of European countries, in Ukraine is not provided.

The largest number of members in the history of independent Ukraine had the Coalition of European choice (255 deputies), but the minority coalition of 218 deputies lasted the longest – the Coalition of national development, stability and order (9 December 2008 – 2 March 2010). As for the timing, it was the least viable was the first coalition, but actually lasted the longest fifth coalition – from 2010 to 2014, which, after the abolition of political reform in 2010 acquired the status of a parliamentary majority. Of the six coalitions that been created since 2006, the five were the minimal coalition comprised of an average of three parties.

Keywords: political party, parliamentary coalition, constitutional reform.

УДК 327.7

В. П. ГОРБАТЕНКО
О. М. СТОЙКО

ДОСВІД МІЖНАРОДНИХ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТКОНФЛІКТНОЇ ВІДБУДОВИ*

Проаналізовані ключові елементи програм РДР (роззброєння, демобілізація та реінтеграція / реконструкція), що входять до комплексу заходів операцій з підтримання миру, що здійснюються ООН протягом останніх десятиліть. Виділено основні проблеми у ході їх реалізації та з'ясовано причини невдач.

Ключові слова: пост конфліктна відбудова, миротворча операція, ООН, реінтеграція, розвиток.

Горбатенко В. П., Стойко Е. М. Опыт международных операций постконфликтной реконструкции

Проанализированы ключевые элементы программ РДР (разоружение, демобилизация и реинтеграция / реконструкция), входящих в комплекс мер операций по поддержанию мира, осуществляемых ООН на протяжении

© ГОРБАТЕНКО Володимир Павлович – доктор політичних наук, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

© СТОЙКО Олена Михайлівна – кандидат політичних наук, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

---

* Стаття підготовлена в рамках виконання цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Інтеграція Донбасу і Криму в політико-правовий і соціокультурний простір України: історичний досвід, сучасні виклики, перспективи» по темі «Модель етнопонаціональної політики для реінтеграції Донбасу і Криму»